

DŽORDŽ ORVEL

1984

Preveo
Goran Skrobonja

■ Laguna ■

Naslov originala

George Orwell

NINETEEN EIGHTY-FOUR

Translation copyright © 2022 za srpsko izdanje, LAGUNA

1984

PRVI DEO

Prvo poglavlje

Bio je vedar, hladan aprilski dan i otkucavao je trinaesti sat. Winston Smit, brade pribijene uz grudi kako bi se zaštitio od oštrog vetra, provukao se hitro kroz staklena vrata Palate pobe, premda nedovoljno brzo da spreči kovitlac oštre prašine da uđe zajedno s njim.

Predvorje je zaudaralo na kuvani kupus i krpare. Na jednom kraju plakat u boji, preveliki za izlaganje u zgradi, bio je rajsnedlama prikačen za zid. Na njemu je bilo samo ogromno lice, široko više od metra: lice muškarca od svojih četrdeset pet godina, sa gustim crnim brkovima i grubo zgodnim crtama lica. Winston pođe prema stepenicama. Nije vredelo pokušavati sa liftom. Čak i u najboljim vremenima retko kad je radio, a trenutno je električna struja bila isključena preko dana. Bio je to deo ekonomske kampanje u pripremi za Nedelju mržnje. Stan je bio na sedmom spratu i Winston, koji je imao trideset devet godina i venski čir iznad desnog gležnja, išao je polako, odmarajući se usput nekoliko puta. Na svakom odmorištu, spram okna lifta, plakat sa ogromnim licem zurio je sa zida. Bila je to jedna od onih slika izrađenih tako da vas oči prate dok se krećete. VELIKI BRAT TE POSMATRA, glasio je natpis ispod lica.

U stanu je prijatan dubok glas čitao spisak brojeva koji su imali nekakve veze s proizvodnjom sirovog gvožđa. Glas je dopirao iz duguljaste metalne ploče nalik na zamučeno ogledalo koja je bila deo površine zida s desne strane. Vinston okrenu prekidač i glas donekle oslabi, iako su se reči i dalje mogle razumeti. Instrument (teleekran, tako se zvao) mogao se prigušiti, ali nije postojao nikakav način da se potpuno isključi. On priđe prozoru: sitna, krhka figura, čiji je omaleni stas bio dodatno naglašen plavim radničkim kombinezonom – partijskom uniformom. Kosa mu je bila veoma svetla, lice prirodno rumeno, koža otvrdnula od grubog sapuna, tupih žileta i hladnoće zime koja se upravo završila.

Napolju, čak i kroz zatvoreno prozorsko okno, svet je izgledao hladno. Dole na ulici mali vrtlozi vetra dizali su prašinu i iscepani papir u spirale, i premda je sunce sijalo, a nebo bilo oporo plavo, sve kao da je bilo lišeno boje, izuzev plakata koji su bili polepljeni svuda. Lice sa crnim brkovima zurilo je odzgo na svakom ćošku. Jedno se nalazilo na pročelju kuće pravo preko puta. VELIKI BRAT TE POSMATRA, glasio je natpis, dok su tamne oči gledale duboko u Vinstonove. Dole na ulici još jedan plakat, pocepan na jednom uglu, u trzajima je lepršao na vetru, i naizmjenično pokrivao i otkrivao jednu jedinu reč: ENGSOC. Na velikoj udaljenosti jedan helikopter se spustio između krovova, zalebdeo na trenutak kao muva zunzara, a onda ponovo strelovito odleteo zakrivljenom putanjom. Bila je to policijska patrola i zavirivala je ljudima kroz prozore. Međutim, patrole nisu bile važne. Važna je bila samo Policija misli.

Iza Vinstonovih leđa glas sa teleekrana još je brbljao o sirovom gvožđu i prebačaju u ostvarenju Devete troletke. Teleekran je istovremeno primao i emitovao. Svaki zvuk koji bi Vinston načinio, glasniji od veoma tihog šapata, uređaj je hvatao, i štaviše, sve dok se zadržavao u vidokrugu kojim je metalna ploča gospodarila, mogli su ne samo da ga čuju već

i da ga vide. Naravno, niste mogli znati da li vas posmatraju u svakom datom trenutku. Koliko se često ili preko kog sistema Policija misli uključivala u svaki pojedini uređaj, samo se nagađalo. Moglo se čak zamisliti da sve vreme posmatraju svakoga. Ali u svakom slučaju, mogli su da se priključe na vaš uređaj kad god to požele. Morali ste živeti – živeli ste, iz navike koja se pretvorila u instinkt – pod pretpostavkom da se svaki zvuk koji napravite prisluškuje i, osim u mraku, svaki vaš pokret posmatra.

Vinston je ostao leđima okrenut teleekranu. Tako je bilo sigurnije; mada, kao što je on to dobro znao, čak i leđa mogu da vas odaju. Kilometar odatle Ministarstvo istine, gde je on radio, dizalo se ogromno i belo iznad prljavog pejzaža. To je, pomisli on sa svojevrsnim maglovitim gađenjem – to je bio London, glavni grad Piste Jedan, koja je opet bila treća najmnogoljudnija pokrajina Okeanije. Pokušao je da pronade neko sećanje iz detinjstva koje bi mu reklo da li je London uvek bio baš ovakav. Jesu li tu uvek bile te panorame trulih kuća iz devetnaestog veka, sa bočnim zidovima poduprtim drvenim gredama, prozorima zakrpljenim kartonom i krovovima prekrivenim valovitim limom, baštenskim zidovima ludački nakrivljenim na sve strane? I poprištima bombardovanja gde se prašina maltera kovitlala u vazduhu i gde je vrbina trava vijugala preko hrpa krša; i mestima gde su bombe raščistile veću površinu pa su tamo nikle prljave kolonije drvenih čatrlja nalik na kokošinjce? Ali nije vredelo, nije mogao da se seti: ništa nije preostalo od njegovog detinjstva osim niza prizora jarko osvetljenih spram praznine, mahom nerazumljivih.

Ministarstvo istine – Ministin na novogovoru [Novogovor je bio zvanični jezik Okeanije. Što se tiče njegove strukture i etimologije, videti Prilog] – bilo je upadljivo drugačije od svih drugih građevina unaokolo. Bila je to ogromna piramidalna zgrada od svetlucavog belog betona, uzdignuta, terasu za

terasom, trista metara u vazduh. Sa mesta na kojem je Vinston stajao mogla su se pročitati, ispisana na njenoj beloj fasadi, tri slogana Partije:

RAT JE MIR
SLOBODA JE ROPSTVO
NEZNANJE JE MOĆ

U Ministarstvu istine, govorilo se, bilo je tri hiljade soba iznad površine zemlje, sa odgovarajućim prostorijama ispod nje. U Londonu su bile raspoređene još samo tri zgrade sličnog izgleda i veličine. Prema njima je okolna arhitektura izgledala toliko patuljasto da su se sa krova Palace pobede sve četiri mogle videti istovremeno. U njima su bila smeštena četiri Ministarstva na koja je bila podeljena čitava aparatūra vlasti. Ministarstvo istine, koje se bavilo vestima, zabavom, obrazovanjem i lepim umetnostima. Ministarstvo mira, koje se bavilo ratom. Ministarstvo ljubavi, koje je održavalo red i mir. I Ministarstvo izobilja, odgovorno za privredu. Njihovi nazivi, na novogovoru: Ministin, Minimir, Miniljub i Minizob.

Među svima njima, Ministarstvo ljubavi je bilo uistinu zastrašujuće. Uopšte nije imalo prozora. Vinston nikada nije bio u Ministarstvu ljubavi, niti na pola kilometra udaljenosti od njega. Tamo je bilo nemoguće ući, osim zvaničnim poslom, a i tada tek posle probijanja kroz lavirint prepreka od bodljikave žice, čeličnih vrata i skrivenih mitraljeskih gnezda. Čak su i ulicama koje su vodile do njegovih spoljnih barijera tumarali stražari sa licima gorila u crnim uniformama, naoružani uzglobljenim pendrecima.

Vinston se naglo okrenuo. Lice je namestio u izraz tihog optimizma koji je bilo poželjno imati dok ste okrenuti prema teleekranu. Prošao je kroz sobu i ušao u malenu kuhinju. Napustivši Ministarstvo u ovo doba dana, on je žrtvovao svoj ručak u kantini, i bio je svestan da u kuhinji nema hrane osim parčeta

hleba tamne boje koje je bilo sačuvano za sutrašnji doručak. Skinuo je s police bocu bezbojne tečnosti sa običnom belom etiketom i rečima DŽIN POBEDE. Odavala je mučan, mastan miris, nalik na kinesko alkoholno piće od pirinča. Vinston je nasuo gotovo punu šolju za čaj, pripremio se za šok, i progutao to kao dozu leka.

Istog trena lice mu je pocrvenelo, a oči zasuzile. Piće je bilo kao azotna kiselina, štaviše, posle gutanja je čovek imao osećaj da ga je neko mlatnuo gumenom palicom preko potiljka. Međutim, sledećeg trenutka je izgaranje u njegovom stomaku zamrlo i svet je počeo da mu izgleda veselije. Izvukao je cigaretu iz zgužvane paklice sa oznakom CIGARETE POBEDE i nemarno je podigao uspravno, posle čega je duvan ispao na pod. Sa sledećom je bio uspešniji. Vratio se u dnevnu sobu i seo za stočić levo od teleekrana. Iz fioke stočića izvukao je držač za pero, bočicu mastila i debelu praznu svesku kvarto-veličine* sa crvenom poledinom i koricom ukrašenom mermernim šarama.

Iz nekog razloga teleekran u dnevnoj sobi bio je u neuobičajenom položaju. Umesto da se nalazi, kao što je bilo normalno, na krajnjem zidu, odakle bi dominirao čitavom sobom, bio je na dužem zidu, spram prozora. S jedne njegove strane nalazila se plitka niša u kojoj je Vinston sada sedeo i koja je, kada su stanovi izgrađeni, verovatno bila namenjena za buduće police za knjige. Dok je sedeo u niši i držao se sasvim pozadi, Vinston je mogao da ostane izvan dometa teleekrana, makar kad je vid posredi. Naravno, mogao se čuti, ali sve dok ostane u sadašnjem položaju, neće moći da se vidi. Donekle ga je i neuobičajena geografija sobe navela na ono što je sad nameravao da uradi.

Ali na to ga je navodila i sveska koju je upravo izvukao iz fioke. Bila je to posebno lepa sveska. Njen glatki kremasti papir, malo požuteo od starosti, nije se proizvodio već najmanje

* Britanski format veličine oko 250 x 200 mm. (Prim. prev.)

četrdeset godina. Mogao je, međutim, da pretpostavi da je sveska mnogo starija od toga. Video je kako leži u izlogu prljave male starinarnice u bednoj gradskoj četvrti (ali kojoj, sada nije mogao da se seti) i odmah ga je obuzela neodoljiva želja da je poseduje. Članovi Partije nisu smeli da idu u obične prodavnice („da trguju na slobodnom tržištu“, tako se to nazivalo), ali to pravilo se nije strogo poštovalo, pošto su postojale razne stvari, poput pertli i žileta, koje se nikako drugačije nisu mogle naći. On je brzo bacio pogled levo-desno po ulici i kupio svesku za dva i po dolara. U to vreme nije bio svestan želje da je upotrebi za bilo šta konkretno. Sa krivicom ju je odneo kući u akten-tašni. Čak i bez ičeg napisanog u njoj, bila je to kompromitujuća imovina.

Nameravao je da započne da vodi dnevnik. To nije bilo nezakonito (ništa nije bilo nezakonito, pošto zakoni više nisu postojali), ali ako bi bilo otkriveno, moglo se razborito zaključiti da bi bilo kažnjivo smrću, ili makar robijom od dvadeset pet godina u radnom logoru. Vinston je uvukao pero u držač i posisao ga kako bi s njega skinuo mast. Pero je bilo arhaičan instrument, retko se koristilo čak i za potpisivanje, a on je nabavio jedno, krišom i sa izvesnim poteškoćama, jednostavno zbog toga što je osećao da lepi kremasti papir zaslužuje da se po njemu piše pravim perom umesto da ga grebe hemijska olovka. On zapravo nije navikao da piše rukom. Osim veoma kratkih beleški, bilo je uobičajeno sve diktirati u kažipis, što je, naravno, bilo nemoguće za ovo što je on sada nameravao. Umoćio je pero u mastilo i onda samo na sekund oklevao. Utrobom mu je prošao drhtaj. Pisanje po hartiji bio je odlučujući čin. Napisao je sitnim, nezgrapnim slovima:

4. april 1984.

Naslonio se natrag. Obuzeo ga je osećaj potpune bespomoćnosti. Ponajpre, on nije mogao da bude siguran ni da je ta

godina 1984. Sigurno je bila tu negde, jer je bio prilično ubeđen da mu je trideset devet godina, i smatrao je da je rođen 1944. ili 1945; ali ovih dana nije bilo moguće odrediti bilo koji datum bliže od godine ili dve.

Za koga, zapitao se on najednom, uopšte piše taj dnevnik? Za budućnost, za nerođene. Njegov um je na trenutak nastavio da se bavi sumnjivim datumom na stranici, a onda se naglo setio reči iz novogovora: *dvomisao*. Prvi put mu je sinulo koliko je krupno ovo čega se latio. Kako se komunicira sa budućnošću? To je po prirodi stvari nemoguće. Ili će budućnost podsećati na sadašnjost, u kom slučaju ga neće slušati: ili će biti drugačija, pa će njegove nevolje biti besmislene.

Neko vreme je sedeo i glupavo zurio u papir. Teleekran je prešao na gromku vojničku muziku. Bilo je neobično što se ne samo činilo da je izgubio sposobnost da se izrazi već je čak i zaboravio šta je prvobitno nameravao da kaže. Nedeljama se već pripremao za ovaj trenutak i nijednom mu nije palo na pamet da će mu trebati bilo šta osim hrabrosti. Samo pisanje bilo bi lako. Trebalo bi samo da prenese na papir beskrajni neumorni monolog koji mu je prolazio kroz glavu, bukvalno godinama. Međutim, u ovom trenutku je čak i taj monolog usahnuo. Štaviše, venski čir je počeo da ga nepodnošljivo svrbi. Nije se usuđivao da ga počese, jer kad god bi to učinio, on bi se upalio. Sekunde su prolazile. Nije bio svestan ničeg osim praznine stranice ispred sebe, svraba kože iznad gležnja, treštanja muzike i blage pijenosti izazvane džinom.

Najednom, on poče da piše u čistoj panici, tek donekle svestan onoga što beleži. Njegov sitni dečji rukopis protezao se po stranici, gubeći najpre velika slova, a konačno čak i tačke:

4. april 1984. Prošle večeri bioskop. Sve sami ratni filmovi. Jedan veoma dobar sa brodom punim izbeglica bombardovanim negde na Sredozemnom moru. Publiku su vrlo zabavljali snimci ogromnog debeljka koji je pokušavao da

otpliva dok ga je progonio helikopter, prvo ga vidite kako se valja u vodi kao pliskavica, onda kroz nišan helikoptera, i potom je bio pun rupa, a more je oko njega postalo ružičasto i on je potonuo naglo kao da je voda prodrla u te novootvorene rupe, a publika se grohotom smejala dok je tonuo. onda ste videli čamac za spasavanje pun dece iznad kojeg je lebdeo helikopter. bila je tamo neka sredovečna žena, možda jevrejka, sedela je na pramcu sa malim dečakom od neke tri godine u naručju. dečak je vrištao od straha i krio glavu među njenim dojčkama kao da pokušava da prokopa sebi put u nju, a žena ga je grlila i tešila iako je i sama pomodrela od straha, i sve vreme ga je pokrivala koliko god je mogla, kao da će ga njene ruke zaštititi od metaka. onda je helikopter izbacio među njih bombu od 20 kila užasni blesak i čamac je bio raznesen u iverje. onda je tu bio divan snimak dečje ruke koja se diže i diže i diže pravo u vazduh helikopter sa kamerom na nosu sigurno ju je pratio uvis i čuo se buran aplauz sa partijskih sedišta ali jedna žena u delu bioskopa za prole iznenada je počela da pravi gužvu i više kako nisu trebali da prikazuju to pred decom kako nije to dobro ne pred decom sve dok je policija nije dograbila i izbacila ne verujem da joj se išta desilo niko ne mari šta proli kažu tipična reakcija oni nikad...

Vinston prestade da piše, delom i zato što ga je uhvatio grč. Nije znao šta ga je nateralo da izbacii iz sebe ovu reku gluposti. Ali zanimljivo je bilo to da se, dok je to činio, u njegovoj glavi jasno ukazalo sasvim drugo sećanje, toliko jasno da je gotovo pomislio kako i ono zasluđuje da bude zabeleženo. Upravo je, shvatio je to sada, zbog tog drugog incidenta iznenada odlučio da dođe kući i danas započne s pisanjem.

Dogodilo se to jutros u Ministarstvu, ako za nešto toliko nebulozno može da se kaže da se dogodilo.

Bilo je skoro jedanaest i u Odeljenju za dokumentaciju, gde je Vinston radio, izvlačili su stolice iz odeljaka i grupisali ih u središte sale spram velikog teleekrana, u pripremi za Dva minuta mržnje. Vinston je upravo sedao na svoje mesto u jednom od srednjih redova, kada je u prostoriju neočekivano ušlo dvoje ljudi koje je poznavao iz viđenja, ali nikada nije s njima razgovarao. Jedna od njih je bila devojka kraj koje je često prolazio u hodnicima. Nije znao kako se ona zove, ali znao je da radi u Odeljenju za prozu. Verovatno je – pošto ju je ponekad viđao s masnim rukama, kako nosi ključ – radila kao mehaničarka na jednoj od mašina za pisanje romana. Bila je to devojka smelog izgleda, od nekih dvadeset sedam godina, pegavog lica i brzih, atletskih pokreta. Uska crvena lenta, oznaka Omladinskog antiseksualnog saveza, bila je nekoliko puta obmotana oko struka njenog radničkog kombinezona, taman toliko čvrsto da joj se vide obline kukova. Vinstonu se ona nije dopala od prvog trena kada ju je ugledao. Znao je zbog čega. Bilo je to usled atmosfere terena za hokej, hladnih kupki, kolektivnih marševa i uopšte čistih misli kojima je ona uspevala da zrači oko sebe. Nije mu se dopadala gotovo nijedna žena, posebno ne one mlade i lepe. Uvek su žene, iznad svega one mlade, bile najlicemernije pristalice Partije, gutačice slogana, špijunke-amaterke i pronalazačice nepravoverja. Ali konkretno ova devojka odavala je utisak da je opasnija od većine. Jednom, dok su se mimoilazili u hodniku, pogledala ga je brzo postrance i tim pogledom kao da je prodrla pravo u njega, ispunivši ga na trenutak crnom stravom. Čak mu je palo na pamet da bi mogla da bude agent Policije misli. To je, istina, bilo veoma malo verovatno. Ipak, i dalje je osećao čudnovatu nelagodnost, u kojoj je bilo straha kao i kivnje, kad god bi se našla u njegovoj blizini.

Drugi je bio čovek po imenu O'Brajen, član Centralnog komiteta i funkcioner sa zvanjem toliko važnim i dalekim da je Vinston imao tek nejasnu predstavu o njegovoj prirodi. U

grupi okupljenoj oko stolica momentalno je zavladała tišina kada su ljudi videli da im prilazi crni radnički kombinezon člana Centralnog komiteta. O'Brajen je bio krupan, stasit muškarac debelog vrata i grubog, podrugljivog, brutalnog lica. I pored zastrašujuće pojave, u njegovom ponašanju je bilo izvesnog šarma. Štos mu je bio da namešta naočare na nosu tako da to izgleda neobično privlačno – na neki neodrediv način, čudnovato civilizovan. Bio je to gest koji je, da je iko još razmišljao na taj način, mogao da podseti na nekog plemića iz osamnaestog veka koji vam nudi svoju burmuticu. Vinston je video O'Brajena možda desetak puta za gotovo jednako toliko godina. Osećao je da ga nešto u ovome duboko privlači, i to ne samo zato što ga je zaintrigirao kontrast između O'Brajenovog urbanog ponašanja i njegovog stasa profesionalnog boksera. Mnogo je više to bilo zbog potajnog uverenja – ili možda čak ne uverenja, već pukog nadanja – da O'Brajenovo političko pravoverje nije savršeno. Nešto u njegovom licu neodoljivo je ukazivalo na to. A opet, možda mu se na licu čak i nije očitavalo nepravoverje, već jednostavno inteligencija. No u svakom slučaju, on je izgledao kao neko sa kime se moglo razgovarati ako biste nekako uspeli da prevarite teleekran i nađete se nasamo s njim. Vinston se nikada nije ni najmanje potrudio da potvrdi tu pretpostavku: štaviše, nije to nikako ni mogao da uradi. U ovom trenutku O'Brajen je pogledao na ručni sat, video da je skoro jedanaest, i očigledno odlučio da ostane u Odeljenju za dokumentaciju dok se ne završe Dva minuta mržnje. Seo je na stolicu u istom redu kao Vinston, nekoliko mesta dalje. Sitna žena kose boje peska, koja je radila u odeljku do Vinstonovog, bila je između njih. Tamnokosa devojka je sedela odmah iza njega.

Sledećeg trenutka grozno, škripavo kreštanje, kao kada neka čudovišna mašina radi nepodmazana, izbi iz velikog teleekrana na kraju prostorije. Bila je to buka od koje je čovek morao da stegne zube i oseti kako mu se kostreše maljice na potiljku. Počela je Mržnja.

Kao i obično, lice Emanuela Goldštajna, Narodnog Neprijatelja, blesnu na ekranu. Tu i tamo u publici začu se šištanje. Sitna žena sa kosom boje peska ogłosi se cikom straha pomešanog sa gađenjem. Goldštajn je bio otpadnik i disident koji je nekada davno (koliko davno, niko nije mogao tačno da se seti) bio jedna od vodećih ličnosti Partije, gotovo na nivou samog Velikog Brata, a onda se upustio u kontrarevolucionarne aktivnosti, bio osuđen na smrt i onda na tajanstven način pobjegao i nestao. Programi Dva minuta mržnje razlikovali su se iz dana u dan, ali nije bilo nijednog u kojem Goldštajn nije imao glavnu ulogu. On je bio praiszdajnik, prvi koji je opoganio čistotu Partije. Svi potonji zločini protiv Partije, sve izdaje, činovi sabotaže, jeresi, devijacije, poticali su neposredno iz njegovih učenja. Negde tamo, on je bio i dalje živ i smišljao svoje zavere: možda s druge strane mora, pod zaštitom stranih gospodara, možda čak – kako se povremeno govorkalo – u nekom skrovištu u samoj Okeaniji.

Vinstonova dijafragma je bila zgrčena. On nikada nije mogao da vidi Goldštajnovu lice bez bolne mešavine emocija. Bilo je to suvonjavo jevrejsko lice, sa velikim čupavim oreolom bele kose i jarećom bradicom – pametno lice, a opet nekako imanentno odvratno, s nekom vrstom senilne glupavosti u dugom uskom nosu, blizu čijeg su kraja bile nasadene naočari. Podsećalo je na lice ovce, a i glas mu je podsećao na blejanje. Goldštajn je iznosio svoj uobičajeni otrovni napad protiv doktrina Partije – napad toliko preteran i izopačen da je i dete moglo da ga prozre, a opet dovoljno uverljiv da ispuni čoveka brigom zbog slutnje da bi drugi ljudi, manje trezveni od vas, mogli tome da podlegnu. On je vređao Velikog Brata, prokazivao diktaturu Partije, zahtevao momentalni mirovni sporazum sa Evroazijom, zalagao se za slobodu govora, slobodu štampe, slobodu okupljanja, slobodu misli, histerično ridao zbog izdajstva počinjenog prema revoluciji – i sve to brzim višesložnim rečima u govoru koji je bio neka vrsta parodije na uobičajeni

stil partijskih govornika, a sadržao je čak i reči iz novogovora: štaviše, više reči iz novogovora nego što bi bilo koji član Partije obično koristio u stvarnom životu. I sve to vreme, da ne bi bilo nikakve sumnje u stvarnost koju je pokrivalo Goldštajnovu slatkorečivo trabunjanje, iza njegove glave na teleekranu marširale su beskrajne kolone armije Evroazije – stroj za strojem stamених мушкарaca sa bezizražajnim azijskim licima, koji su dolazili do površine ekrana i iščezavali, da bi ih zamenili drugi, istovetni kao oni. Tupo ritmičko marširanje vojničkih čizama bilo je zvučna podloga za Goldštajnovu blejanje.

Mržnja nije potrajala ni trideset sekundi, a nekontrolisani uskluci besa oteli su se polovini ljudi u prostoriji. Samozadovoljno ovčije lice na ekranu i zastrašujuću moć evroazijske vojske iza njega bilo je previše teško podneti: osim toga, prizor Goldštajna ili čak i pomisao na njega automatski su izazivali strah i gnev. On je bio predmet mržnje konstantniji od Evroazije ili Istazije, jer kada je Okeanija ratovala protiv jedne od tih Sila, generalno je bila u miru sa drugom. Ali čudno je bilo to da iako su svi Goldštajna mrzeli i prezirali, iako su svakog dana i hiljadu puta dnevno, na platformama, teleekranima, u novinama, knjigama, njegove teorije bile pobijane, razbijane, ismevane, razotkrivane javnom mnjenju kao bedno đubre, što su i bile – uprkos svemu tome, činilo se da njegov uticaj nimalo ne jenjava. Uvek je bilo novih lakovernika koji su čekali da ih on zavede. Nije bilo dana a da Policija misli ne raskrinka uhode i sabotere koji su postupali po njegovim uputstvima. On je bio zapovednik ogromne tajne armije, podzemne mreže zaverenika posvećenih rušenju Države. Bratstvo, tako joj je navodno bilo ime. Takođe se šaputalo o strašnoj knjizi, zbirci svih jeresi, koju je Goldštajn napisao i koja je tu i tamo u potaji kružila. Bila je to knjiga bez naslova. Ljudi su je pominjali, ako su to uopšte činili, jednostavno kao *knjigu*. Ali za takve stvari je čovek mogao da zna samo zahvaljujući nejasnim glasinama.

Ni Bratstvo ni *knjiga* nisu bili tema koju bi ijedan običan član Partije pominjao ako je ikako mogao to da izbegne.

U drugom minutu Mržnja je narasla do mahnitosti. Ljudi su skakali gore-dole na svojim mestima i vikali iz sve snage u pokušaju da priguše izluđujuće blejanje koje je dopiralo sa ekrana. Sitna žena sa kosom boje peska poprimila je svetloružičastu boju, a usta su joj se otvarala i zatvarala kao u ribe na suvom. Čak je i O'Brajenovo široko lice bilo rumeno. On je sedeo veoma pravo na svojoj stolici, snažna prsa su mu se nadimala i drhtala kao da odoleva naletu talasa. Tamnokosa devojka iza Vinstona počela je da viče: „Svinjo! Svinjo! Svinjo!“, i najednom je uzela teški Rečnik novogovora i bacila ga na ekran. Rečnik je pogodio Goldštajna u nos i odbio se; glas je neumoljivo mleo dalje. U jednom lucidnom trenutku Vinston je shvatio da viče zajedno sa drugima i silovito udara petom o prečku stolice. Ono grozno u vezi sa Dva minuta mržnje nije bila činjenica da je čovek morao da glumi, već, naprotiv, da nije nikako mogao izbeći da se tome pridruži. Posle trideset sekundi sva gluma bi postala nepotrebna. Jeziva ekstaza straha i osvetoljubivosti, želje za ubistvom, torturom, razbijanjem lica maljem, kao da je prožimala čitavu grupu ljudi poput električne struje, pretvarajući sve protivno njihovoj volji u ludake koji vrište iskrivljenih lica. A opet, bes koji su ljudi osećali bio je apstraktno, neusmereno osećanje koje je moglo da prelazi s jednog predmeta na drugi kao plamen let-lampe. Stoga u jednom trenutku Vinstonova mržnja nije ni bila usmerena na Goldštajna, već, suprotno tome, na Velikog Brata, Partiju i Policiju misli; a u takvim trenucima njegovo srce je kucalo za usamljenog, ismejanog jeretika na ekranu, jedinog čuvara istine i razuma u svetu satkanom od laži. A opet, već sledećeg trenutka on bi se sjedinio s ljudima oko sebe, i sve što se govorilo o Goldštajnu izgledalo mu je istinito. U tim trenucima se njegovo potajno gnušanje prema Velikom Bratu pretvaralo

u obožavanje, a Veliki Brat kao da se uzdizao, nevidljiv, neustrašiv zaštitnik, da stane kao stena pred hordama Azije, i Goldštajn je, uprkos svojoj izolaciji, bespomoćnosti i sumnji koja je pokrivala samo njegovo postojanje, izgledao kao neki zlokobni čarobnjak, sposoban da pukom snagom svog glasa razori strukturu civilizacije.

Bilo je moguće, čak, u pojedinim trenucima, prebaciti voljnim činom sopstvenu mržnju tamo ili amo. Iznenada, uz nasilni trud s kojim čovek otrgne glavu od jastuka kada ima noćnu moru, Vinston je uspevaio da prenese svoju mržnju s lica na ekranu na tamnokosu devojku iza sebe. Žive, divne halucinacije bleskale su u njegovom umu. Premlatio bi je do smrti gumenim pendrekom. Vezaio bi je golu za kolac i načičkao strelama kao Svetog Sebastijana. Silovao bi je i zaklao u trenutku vrhunca. Štaviše, bolje nego ranije, on je shvatao *zašto* je mrzi. Mrzeo ju je zato što je bila mlada, lepa i bespolna, zato što je želeo da spava s njom i nikad to neće učiniti, zato što je oko njenog slatkog, vitkog struka, koji kao da je pozivao da ga obgrlite rukom, bila samo odvratna crvena lenta, agresivni simbol čednosti.

Mrznja je dosegla vrhunac. Goldštajnov glas se pretvorio u pravo ovčije blejanje, i lice mu se načas promenilo u fizionomiju ovce. Onda se fizionomija ovce stopila s figurom evroazijskog vojnika koji kao da je napredovao, ogroman i strašan, uz štekatanje mašinke, i činilo se da iskače iz površine ekrana, tako da su se neki ljudi u prvom redu trgli unazad na svojim sedištima. Ali u istom trenutku, izmamivši dubok uzdah olakšanja od svih, neprijateljska figura se pretopila u lice Velikog Brata, crne kose, crnog brka, ispunjenog snagom i tajanstvenim mirom, toliko ogromno da je gotovo prekrilo ceo ekran. Niko nije čuo šta Veliki Brat govori. Bilo je to samo nekoliko reči ohrabrenja, onih reči koje se izuste u larmi bitke, pojedinačno nerazaznatljive, ali puko njihovo izgovaranje uspostavlja poverenje. Onda je lice Velikog Brata ponovo izbledelo, i umesto njega videla su se tri slogana Partije ispisana masnim velikim slovima:

RAT JE MIR
SLOBODA JE ROPSTVO
NEZNANJE JE MOĆ

Ali činilo se da je lice Velikog Brata još nekoliko sekundi ostalo zadržano na ekranu, kao da je svima na očnim jabučicama utisnuto isuviše živo da bi se odmah izgubilo. Sitna žena kose boje peska bacila se preko naslona stolice ispred sebe. Sa drhtavim mrmljanjem koje je zvučalo kao „Izbavitelju moj!“, pružila je ruke prema ekranu. Onda je zagnjurila lice u šake. Bilo je očigledno da izgovara molitvu.

U tom trenutku čitava grupa ljudi zapevala je duboko, sporo i ritmično „V-B!... V-B!“ – iznova i iznova, veoma sporo, sa dugom stankom između „V“ i „B“ – teškim mrmljanjem, nekako neobično divljačkim, tako da se činilo da čovek iza toga čuje udaranje bosih tabana i pulsiranje tam-tama. Nastavili su s tim možda čak i trideset sekundi. Bio je to refren koji se često čuo u trenucima neodoljivih emocija. Delom je to bila neka vrsta himne mudrosti i veličanstvenosti Velikog Brata, ali i dalje uglavnom čin samohipnoze, namernog davljenja svesti sredstvima ritmičke buke. Vinstonova utroba kao da se ohladila. Za vreme Dva minuta mržnje on nije mogao da ne učestvuje u opštem delirijumu, ali taj neljudski napev „V-B!... V-B!“ uvek ga je ispunjavao užasom. Naravno da je pevao sa ostalima: nešto drugo bi bilo nemoguće. Skrivanje osećanja, kontrolisanje lica, postupanje poput svih ostalih, sve su to bile instinktivne reakcije. Ali postojao je razmak od nekoliko sekundi kada je izraz u njegovim očima mogao sasvim realno da ga oda. I upravo se u tom trenutku dogodilo nešto značajno – ako se zaista dogodilo.

Načas je uhvatio O’Brajenov pogled. O’Brajen je ustao. Skinuo je naočari i sada ih je ponovo stavljao na nos svojim karakterističnim pokretom. Ali u deliću sekunde oči su im se srele, i to je bilo dovoljno da Vinston shvati – da, *shvatio je to!*

– kako O’Brajen misli isto što i on. Razmenjena je očigledna poruka. Kao da su se njihova dva uma otvorila i misli su tekle iz jednoga u drugi kroz njihove oči. „Uz tebe sam“, kao da mu je O’Brajen govorio. „Tačno znam šta osećaš. Znam sve o tvom preziru, tvojoj mržnji, tvom gađenju. Ali ne brini, na tvojoj sam strani!“ A tada je blesak spoznaje nestao i O’Brajenovo lice je bilo neodgonetljivo kao i sva druga.

To je bilo sve, i on već više nije bio siguran da li se dogodilo. Takvi incidenti nikada nisu imali nastavak. Samo su u njemu održavali uverenje, ili nadu, da su i drugi pored njega neprijatelji Partije. Možda su glasine o ogromnim zaverama podzemlja ipak bile tačne – možda je Bratstvo uistinu postojalo! Bilo je nemoguće, uprkos beskrajnim hapšenjima, priznanjima i smaknućima, biti siguran da Bratstvo nije jednostavno običan mit. U nekim danima je verovao u njega, u nekima nije. Nije bilo nikakvih dokaza, samo kratkotrajnih pogleda koji su mogli da znače sve i ništa: delova razgovora koje je načuo, bledih škrobotina na zidovima toaleta – jednom, čak, kad su se srela dva neznanca, mali pokret šakom koji je izgledao kao da je mogao biti signal prepoznavanja. Sve je to bilo nagađanje: sasvim je moguće da je on sve to samo umišljao. Vratio se u svoj odeljak ne pogledavši ponovo u O’Brajena. Pomisao da preduzme nešto nakon njihovog trenutnog kontakta pala mu je na pamet. Bilo bi to nezamislivo opasno sve i da je znao kako da postupa s tim. Na sekundu, dve sekunde, zgledali su se dvosmisleno, i tu je bio kraj priče. Ali čak je i to bio događaj vredan pamćenja, u samoći u kojoj je čovek morao da živi zaključan.

Vinston se pribra i uspravi u sedećem položaju. Podrignu. Džin mu se dizao iz želuca.

Oči su mu se ponovo fokusirale na stranicu. Ustanovio je da je, dok je sedeo i bespomoćno vunovlačario, isto tako i pisao, kao da je to radio automatski. I više to nije bio isti onaj skućeni, nespretni rukopis kao ranije. Pero mu je sladostrasno klizilo preko glatkog papira, ispisujući velikim, urednim slovima:

DOLE VELIKI BRAT
DOLE VELIKI BRAT
DOLE VELIKI BRAT
DOLE VELIKI BRAT
DOLE VELIKI BRAT

iznova i iznova, ispunivši polovinu stranice.

Nije mogao da ne oseti napad panike. Bilo je to apsurdno, pošto ispisivanje tih konkretnih reči nije bilo opasnije od prvobitnog čina započinjanja dnevnika, ali načas je bio u iskušenju da iscepa naružene stranice i sasvim odustane od tog pregnuća.

Međutim, nije to učinio, zato što je znao da je beskorisno. Da li je napisao DOLE VELIKI BRAT ili se uzdržao da to ne napiše, nije ni bilo važno. Da li će on nastaviti sa dnevnikom ili ne, nije ni bilo važno. Policija misli će ga svejedno uhvatiti. Počinio je – svejedno bi počinio, čak i da nije koristio pero na papiru – osnovni zločin koji je u sebi sadržao sve druge. Zlomisao, tako su to nazivali. Zlomisao se nije mogla većito kriti. Mogli ste neko vreme uspešno da izvrdavate, čak i godinama, ali pre ili kasnije oni bi vas uhvatili.

Uvek je to bilo noću – hapšenja su se neizostavno obavljala noću. Iznenadno buđenje, gruba ruka koja vam drmusa rame, svetla koja vam blešte u oči, krug smrknutih lica oko kreveta. U ogromnoj većini slučajeva nije bilo suđenja niti izveštaja o hapšenju. Ljudi su jednostavno nestajali, uvek preko noći. Ime bi vam izbrisali iz registara, svaki podatak o svemu što ste ikada uradili bio bi izbrisan, vaše nekadašnje postojanje bilo bi poništeno i onda zaboravljeno. Bili biste prognani, uništeni: *isparili* biste, to je bila uobičajena reč.

Na trenutak ga obuze neka vrsta hysterije. On poče da piše žurno, neuredno:

streljaće me briga me pucaće mi u potiljak briga me dole veliki brat uvek ti pucaju u potiljak briga me dole veliki brat...

On se uspravi na svojoj stolici, donekle postideen zbog sebe samog, pa spusti pero. Sledećeg trenu žestoko se trgnu. Na vratima se začu kucanje.

Već! Sedeo je nepomično kao miš, u jalovoj nadi da će posetilac, ko god to bio, možda otići posle jednog pokušaja. Ali ne, kucanje se ponovi. Najgore od svega bilo je odlagati. Srce mu je tuklo kao doboš, ali lice mu je, zahvaljujući dugotrajnoj navici, verovatno bilo bezizražajno. On ustade i teškim korakom pođe prema vratima.

Drugo poglavlje

Dok je spuštao šaku na kvaku, Winston je video da je ostavio dnevnik otvoren na stolu. DOLE VELIKI BRAT bilo je napisano po njemu, slovima gotovo dovoljno krupnim da mogu da se pročitaju s druge strane sobe. Bilo je to nezamislivo glupo od njega. Ali, shvatio je, čak ni u panici nije želeo da umrlja kremasti papir time što bi zatvorio knjigu dok je mastilo još vlažno.

Udahnuo je i otvorio vrata. Istog trena preplavi ga topli talas olakšanja. Bezbojna žena zgromljene pojave, paperjaste kose i izboranog lica stajala je napolju.

„O, družé“, zausti ona turobnim cviljenjem, „pomislila sam da sam čula da si se vratio. Šta misliš, da li bi mogao da dođeš preko kod nas i pogledaš nam sudoperu? Zapušila se i...“

Bila je to gospođa Parsons, žena komšije sa istog sprata. („Gospođa“ je bila reč koju je Partija donekle branila – trebalo je svakome da se obraćate sa „drugarice“ ili „družé“ – ali sa nekim ženama, čovek je to koristio instinktivno.) Bila je to žena od svojih tridesetak godina, ali je izgledala mnogo starija. Čovek je imao utisak da u borama na njenom licu ima prašine. Winston pođe hodnikom za njom. Te amaterske popravke bile su gotovo svakodnevni razlozi za nervozu. Palata

pobede sastojala se od starih stanova, sagrađena 1930. ili tu negde, i oni su se raspadali. Malter se neprestano ljuspao s tavanice i zidova, cevi su pucale sa svakim jačim mrazom, krov je prokišnjavao kad god je bilo snega, sistem za grejanje je obično radio sa pola snage kada nije bio potpuno isključen iz ekonomskih razloga. Popravke, osim onoga što ste mogli sami da uradite, morale su da budu odobrene pred udaljenim komisijama koje su mogle čak i nameštanje prozorskog okna da odlažu dve godine.

„Naravno, to je samo zato što Tom nije kod kuće“, reče gospođa Parsons pomalo odsutno.

Stan Parsonsovih bio je veći od Vinstonovog, i prljav na drugačiji način. Sve je izgledalo izlupano, izgaženo, kao da je tim mestom upravo prošla neka krupna, nasilna životinja. Pribor za sport – palice za hokej, boksterske rukavice, probušeni fudbal, dva oznojena šortsa ispovrnuta naopako – ležao je po podu, a na stolu su bili razbacani prljavi sudovi i iskrzane knjige za vežbanje. Na zidovima su bili crveni barjaci Saveza omladine i Uhoda, kao i poster Velikog Brata u prirodnoj veličini. Osećao se uobičajeni smrad kivanog kupusa, karakterističan za celu zgradu, ali prošaran oštrijim zadahom znoja koji je – znalo se to posle prvog njušenja, mada je teško bilo reći kako – pripadao nekome ko trenutno nije bio tu. U drugoj sobi, neko sa češljem i parčetom toalet-papira trudio se da prati melodiju vojne muzike koja je još dopirala sa teleekrana.

„To su deca“, reče gospođa Parsons, uputivši poluoprezan pogled prema vratima. „Danas nisu izlazili. I naravno...“

Imala je običaj da začuti usred rečenice. Sudopera je gotovo do vrha bila puna prljave zelenkaste vode koja je smrdela gore čak i od kupusa. Vinston je kleknuo i pregledao koleno cevi. Nije voleo da koristi ruke, niti je voleo da se saginje, jer ga je to obično nagonilo na kašalj. Gospođa Parsons je bespomoćno posmatrala.

„Naravno, da je Tom kod kuće, on bi to sredio začas“, reče ona. „On obožava da popravlja takve stvari. Zlatne ruke ima Tom.“

Parsons je bio Vinstonov kolega u Ministarstvu istine. Bio je to debeljuškast ali aktivan muškarac, paralizujuće glup, masa imbecilnih oduševljenja – jedan od onih potpuno neupitnih, odanih trutova od kojih je, više čak i od Policije misli, zavisila stabilnost Partije. Sa trideset pet godina izbačen je prinudno iz Saveza omladine, a pre nego što je prešao u Savez omladine uspeo je da ostane u Uhodama godinu dana duže nego što je bilo propisano. U Ministarstvu je imao neko niže nameštenje za koje nije bila potrebna inteligencija, ali s druge strane, bio je vodeća figura u Komisiji za sport i svim drugim komisijama koje su se bavile organizovanjem zajedničkih pešačenja, spontanijih demonstracija, kampanja štednje i uopšte dobrovoljnim aktivnostima. Izvestio bi vas sa tihim ponosom, između dva pućkanja iz lule, kako se svake večeri u poslednje četiri godine pojavljivao u mesnoj zajednici. Nepodnošljiv smrad znoja, neka vrsta nesvesnog svedočenja o naprezanju u njegovom životu, pratio ga je kud god je išao, i ostajao za njim čak i pošto bi otišao.

„Imate li ključ?“, reče Vinston, opipavajući maticu na kolonastom spoju.

„Ključ“, reče gospođa Parsons, pretvorivši se istog trena u beskičmenjaka. „Ne znam, sigurna sam u to. Možda deca...“

Začu se bat čizama i još jedno duvanje kroz češalj kada deca nahrupiše u dnevnu sobu. Gospođa Parsons je donela ključ. Vinston ispusti vodu i s gađenjem ukloni guku od ljudske kose koja je zapušila cev. Opru prste što je bolje mogao hladnom vodom iz česme i vrati se u drugu prostoriju.

„Ruke uvis!“, dreknu divljački glas.

Lepuškast devetogodišnjak grubog izgleda iskoči iza stola i pripreti mu igračkom u obliku automatskog pištolja, dok je njegova sestrice, mlađa oko dve godine, na isti način pretela

komadom drveta. Oboje su na sebi imali plavi šorts, sivu košulju i crvenu maramu, uniformu Uhoda. Vinston podiže ruke iznad glave, ali s nelagodnim osećajem, s obzirom na to koliko se dečak vladao zlobno, da to nije u potpunosti samo igra.

„Ti si izdajnik!“ , viknu dečak. „Ti si zlomislilac! Evroazijski špijun! Streljaću te, isparičeš, poslaću te u rudnike soli!“

Najednom su oboje skakali oko njega, vikali „Izdajnik!“ i „Zlomislilac!“ , a devojčica je oponašala svaki bratovljev pokret. Bilo je to pomalo zastrašujuće, poput poskakivanja mladunaca tigra koji će ubrzo odrasti u ljudoždere. U dečakovom oku je bilo izvesne proračunate žestine, sasvim evidentne želje da udari ili šutne Vinstona i svesti o tome da je gotovo dovoljno krupan za to. Sva sreća što ne drži pravi pištolj, pomisli Vinston.

Oči gospođe Parsons nervozno su prelazile sa Vinstona na decu i natrag. Na jasnijem svetlu dnevne sobe primetio je sa interesovanjem da bore na njenom licu zaista kriju prašinu.

„Baš umeju da dižu larmu“, reče ona. „Razočarani su jer nisu mogli da odu i gledaju vešanje, u tome je stvar. Ja sam previše zauzeta da ih odvedem, a Tom se neće na vreme vratiti s posla.“

„Zašto ne možemo da odemo i gledamo vešanje?“ , razdra se dečak što je glasnije mogao.

„’Oću na vešanje! ’Oću na vešanje!“ , skandirala je devojčica, đipajući i dalje unaokolo.

Neki evroazijski zarobljenici, krivci za ratne zločine, trebalo je te večeri da budu obešeni u Parku, seti se Vinston. To se dešavalo otprilike jednom mesečno, i bilo je popularan spektakl. Deca su uvek zanovetala da ih vode kako bi to gledala. On se pozdravi sa gospođom Parsons i krenu prema vratima. Ali nije prešao ni šest koraka hodnikom kad ga nešto veoma bolno udari u potiljak. Kao da je neko u njega zario usijanu žicu. On se okrenu na peti taman na vreme da vidi kako gospođa Parsons odvlači sina natrag kroz vrata, dok je dečak trpao pračku u džep.

„Goldštajn!“, dreknu dečak dok su se vrata zatvarala pred njim. Ali Vinstona je zapravo najviše pogodio izraz bespomoćnog straha na sivkastom ženinom licu.

Kad se ponovo obreo u stanu, brzo je prošao kraj teleekrana i ponovo seo za sto, trljajući i dalje potiljak. Muzika sa teleekrana je prestala. Umesto nje, odsečan vojnički glas čitao je, sa izvesnim brutalnim uživanjem, opis naoružanja nove Ploveće tvrđave koja se upravo usidрила između Islanda i Farskih Ostrva.

S tom decom, pomisli on, ta jadna žena sigurno živi u neprestanom strahu. Još godinu-dve i oni će je dan i noć posmatrati u potrazi za simptomima nepravoverja. Sada su gotovo sva deca bila grozna. Najgore od svega, zahvaljujući organizacijama poput Uhoda, ona su sistematično pretvarana u neobuzdane male divljake, a to opet u njima nije izazivalo nikakvu sklonost prema pobuni protiv discipline Partije. Naprotiv, obožavali su Partiju i sve što je s njom bilo u vezi. Pesme, povorke, barjaci, pešačenja, vežbe s maketama pušaka, izvikivanje slogana, obožavanje Velikog Brata – sve je to za njih bila neka vrsta izvanredne igre. Sva njihova žestina bila je okrenuta napolje, protiv neprijatelja Države, protiv stranaca, izdajnika, sabotera, zlomislilaca. Bilo je gotovo normalno za ljude starije od trideset godina da se plaše rođene dece. I to sa dobrim razlogom, jer teško da bi prošlo sedam dana a da *Tajms* ne objavi pasus sa pričom o tome kako je neko malo njuškalo – „dete heroj“, to je bio izraz koji se obično koristio – prisluškivalo i čulo neku kompromitujuću opasku, pa je potom prijavilo roditelje Policiji misli.

Žarenje od metkića iz pračke sada je prestalo. On malodušno uze pero, zapitavši se da li može pronaći još nešto što bi zapisao u dnevnik. Najednom ponovo pomisli na O'Brajena.

Pre više godina – kad ono beše? Sigurno je prošlo sedam godina otad – on je sanjao da korača prostorijom koja je bila u mrklom mraku. A neko je sedeo sa strane i rekao dok je on prolazio: „Srešćemo se na mestu gde nema mraka.“ Bilo je to

izgovoreno veoma tiho, gotovo nehajno – kao tvrdnja, ne kao zapovest. Prošao je bez zastajkivanja. Neobično je bilo to što tada, u snu, te reči na njega nisu ostavile naročit utisak. Tek kasnije, i postepeno, činilo se da poprimaju značenje. Sada nije više mogao da se seti je li prvi put video O'Brajen pre ili posle tog sna, niti je mogao da se seti kada je taj glas prvi put prepoznao kao O'Brajenov. Ali u svakom slučaju, prepoznavanje je bilo tu. To mu se O'Brajen obratio iz mraka.

Vinston nikada nije mogao da bude siguran – čak ni posle jutrošnjeg sevanja očima nije mogao da bude siguran je li O'Brajen prijatelj ili ne. Niti se činilo da je to naročito važno. Među njima je postojala povezanost razumevanja, važnija nego privrženost ili naklonost. „Srešćemo se na mestu gde nema mraka“, rekao je on. Vinston nije znao šta to znači, osim da će se na ovaj ili onaj način obistiniti.

Glas sa teleekrana zastade. Zvuk trube, jasan i lep, razleže se ustajalim vazduhom. Glas nastavi, hrapavo:

„Pažnja! Molim za vašu pažnju! Ovog trenutka je stigla vest sa Malabarskog fronta. Naše snage u Južnoj Indiji izvojevale su veličanstvenu pobedu. Ovlašćen sam da kažem da će akcija o kojoj sada izveštavamo dovesti rat nadomak njegovog završetka. Evo izveštaja...“

Slede loše vesti, pomisli Vinston. I doista, posle krvavog opisa uništenja evroazijske armije, sa zapanjujućim brojkama ubijenih i zarobljenih, došla je objava da će, od sledeće nedelje, sledovanja čokolade biti svedena sa trideset na dvadeset grama.

Vinston ponovo podrignu. Dejstvo džina se gubilo, ostavljajući za sobom osećaj splasnutosti. Teleekran – možda kako bi proslavio pobedu, možda kako bi ugušio sećanje na izgublenu čokoladu – prešao je na „Okeanijo, ovo je za tebe“. Trebalo je stati u stav mirno. Međutim, tamo gde se on sada nalazio, bio je nevidljiv.

Pesma „Okeanijo, ovo je za tebe“ ustupila je mesto lakšoj muzici. Vinston priđe prozoru, i dalje leđima okrenut teleekranu.

Dan je još bio hladan i vedar. Negde daleko raketna bomba je eksplodirala s tupom, odzvanjajućom rikom. Sada je dvadesetak ili tridesetak takvih nedeljno padalo na London.

Dole na ulici iscepani plakat je lepetao tamo-amoo nošen vetrom, a reč ENGSOOC pojavljivala se načas i nestajala. Engsoc. Sveti principi engsoca. Novogovor, dvomisao, promenljivost prošlosti. Imao je utisak da lunja po šumama morskog dna, izgubljen u čudovišnom svetu gde je i on sam čudovište. Bio je sam. Prošlost je bila mrtva, budućnost nezamisliva. Kako je mogao biti siguran da je makar jedno živo ljudsko stvorenje sada na njegovoj strani? I kako je mogao da zna da vladavina Partije neće trajati *zauvek*? Poput odgovora, vratiše mu se tri slogana sa bele fasade Ministarstva istine:

RAT JE MIR
SLOBODA JE ROPSTVO
NEZNANJE JE MOĆ

Izvadio je iz džepa novčić od dvadeset pet centi. I na njemu su, jasnim sitnim slovima, bili ispisani isti ti slogani, dok je sa druge strane novčića bila glava Velikog Brata. Čak i sa novčića, te oči su vas progonile. Na kovanicama, markama, koricama knjiga, zastavama, plakatima, i na omotima paklica cigareta – svuda. Oči su vas uvek posmatrale, a glas se čuo oko vas. U snu ili na javi, za vreme rada ili jela, unutra ili napolju, u kadi ili u krevetu – nije se moglo pobeći. Ništa vam nije pripadalo osim nekoliko kubnih centimetara unutar vaše lobanje.

Sunce se pomerilo i bezbroj prozora Ministarstva istine, u kojima se više nije video odblesak svetlosti, ličilo je na puškar-nice tvrđave. Srce mu je strepelo pred tim ogromnim piramidalnim obličjem. Bilo je toliko snažno, nije se moglo osvojiti na juriš. Hiljadu raketnih bombi ne bi ga srušilo. On se ponovo zapita za koga piše dnevnik. Za budućnost, za prošlost – za doba koje bi moglo da bude imaginarno. A pred njim nije

ležala smrt, već uništenje. Dnevnik će biti pretvoren u pepeo, a on sam u paru. Samo će Policija misli pročitati ono što je napisao, pre nego što to izbrišu iz postojanja i iz sećanja. Kako ste mogli da se obratite budućnosti kada nijedan vaš trag, pa čak ni anonimna reč naškrabana na parčetu hartije, ne može fizički da opstane?

Teleekran označi četrnaest časova. Moraće da pođe za deset minuta. Moraće da se vrati na posao do četrnaest i trideset.

Začudo, odzvanjanje sata kao da je ulilo novu srčanost u njega. On je bio usamljeni duh koji se oglašava istinom iako nju niko nikada neće čuti. Ali sve dok je on izgovara, na neki opskuran način, kontinuitet neće biti prekinut. Ljudsko nasleđe se ne prenosi time što će vas neko čuti, već time što ćete sačuvati razum. Vratio se stolu, umočio pero i napisao:

Budućnosti ili prošlosti, vremenu u kojem je misao slobodna, kada se ljudi međusobno razlikuju i ne žive sami – vremenu kada istina postoji i ono što je učinjeno ne može više da se poništi: iz doba jednoobraznosti, doba samoće, doba Velikog Brata, iz doba dvomisli – pozdravi!

On je već bio mrtav, pomislio je. Činilo mu se da je preduzeo taj odlučni korak tek sada kada je postajao sposoban da formuliše sopstvene misli. Posledice svakog čina obuhvaćene su činom samim. Napisao je:

Zlomisao ne baštini smrt: zlomisao JESTE smrt.

Sada pošto je prepoznao sebe kao mrtvacu, postalo je važno da ostane što duže živ. Dva prsta njegove desne ruke bila su umrljana mastilom. Upravo takve pojedinosti mogle su da vas odaju. Neko zadrto njuškalo u Ministarstvu (neka žena, verovatno: neko poput one sitne žene kose boje peska ili tamnokose devojke iz Odeljenja za prozu) moglo bi da počne da se pita